

กลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำ Performing Techniques of the Heroine Solo Dance in Thai Dance Drama

สุภาวดี อ่อนสำลี (Supawadee onsumlee)¹

จินตนา สายทองคำ (Jintana Saithongkham)²

ศุภชัย จันทร์สุวรรณ์ (Supachai Chansuwan)³

อีเมลล์ rsapawadee@gmail.com โทรศัพท์ 063-4844565

(Received: August 10, 2022; Revised: September 21, 2022; Accepted: November 22, 2022)

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทความสำคัญของการแสดงรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในการแสดงละครรำ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบท่ารำในกระบวนการแต่งกายของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) 3) วิเคราะห์การรำเดี่ยวของตัวนางในการรำฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ การดำเนินการวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาจากเอกสารตำราวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์การสังเกต การถ่ายทอดกระบวนการท่ารำและการศึกษาจากวิดิทัศน์การแสดงรำฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว)ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ

ผลการวิจัยพบว่าบทบาทความสำคัญของการรำฉุยฉายตัวนางคือการที่ตัวละครแต่งกายหรือเปล่งกายได้อย่างงดงามสมใจ แล้วจึงแสดงความภาคภูมิใจและความพอใจสื่อทางกระบวนการท่ารำรวมทั้งการถ่ายทอดอารมณ์ทางใบหน้าแววตา องค์ประกอบท่ารำในกระบวนการแต่งกายฉุยฉายวันทองประกอบด้วยท่ารำต้นแบบจากการรำแม่บทและท่าธรรมชาติในการแสดงอารมณ์กิริยาเพื่อสื่อความหมายตามบทร้อง ปรากฏในเพลงบทร้องทำนองเพลงขมตลาดกระบวนการท่ารำสื่อถึงการบรรยายเครื่องแต่งกายเครื่องประดับและศรัทธาของนางวันทอง บทร้องและทำนองเพลงฉุยฉายกระบวนการท่ารำสื่อถึงการบรรยายความงามของนางวันทองที่เปล่งกายเป็นหญิงสาวมีใบหน้าและรูปร่างงดงาม บทร้องและทำนองเพลงแม่ศรีกระบวนการท่ารำสื่อถึงการบรรยายถึงการเดินทางของนางวันทองเพื่อไปรอรับพระไวยผู้เป็นลูก โดยปรากฏลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ผ่านใบหน้าและแววตา ส่วนกลวิธีในการแสดงรำฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว)ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจประกอบด้วย 1) กลวิธีในการเตรียมตัวก่อนแสดง 2) กลวิธีในการถ่ายทอดอารมณ์เพื่อการแสดงที่สมจริง 3) กลวิธีในการรำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของผู้แสดง

คำสำคัญ กลวิธี, ฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว), ละครรำ

¹ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

² คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

³ คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

The objectives of research this were to study 1)the important role of Ram Chui Chai as a heroine as shown in dance dramas, 2)analyze the elements of the dance movements within Ram Chui Chai as Nang Wanthong Tang Tua (Wanthong dressing up), and 3)analyze the heroine's solo dance of Ram Chui Chai as Nang Wanthong Tang Tua (Wanthong dressing up) in Khun Chang Khun Phaen narrative in the episode of "Phra Wai Taek Tap". The qualitative research processes were used in research by means of studying related documents. interviews and observations on the broadcasting of dance moves, as well as learning dance movements from Ajarn Atchara Suphachaiyakit

The research showed that the importance of Ram Chui Chai as heroine was that when a character dresses or transforms as beautifully as intended the dramatic and action of pride and satisfaction is demonstrated through facial and eye expressions. The elements of dance movements include the model of Ram Mae Bot blended with natural manner Which become dance movements related to the meaning of lyrics in particular songs as follows: dresses and adomment reflected through Chom Ta-lat, the beauty of Wanthong reflected through Chui Chai, and the elegant procession of Wan Thong reflected through Mai Si. The performing techniques of Ram Chui Chai as Nang Wanthong Tang Tua (Wanthong dressing up) by Ajarn Atchara Suphachaikit was as follows: 1) tactics for dance's preparation before the show, 2) tactics for conveying emotions in realistic performances, and 3)tactics for dancing to demonstrate the performers' knowledge and abilities.

Keywords: performing techniques , Chui Chai Wanthong (tang tua) , Thai dance drama

บทนำ

ละครรำเป็นศิลปะการแสดงของไทยที่ประกอบด้วย ท่ารำ ดนตรีบรรเลงและบทขับร้อง ฉากและเครื่องแต่งกายซึ่งสวยงามวิจิตรบรรจง เพื่อดำเนินเรื่องให้ได้บรรยากาศติดตามชมละครรำมีผู้แสดงเป็นตัวพระ ตัวนาง แต่งองค์ทรงเครื่องตามบทบาททาง ดงามระยับตา ท่ารำตามบทร้องประสานทำนองดนตรีที่บรรเลงจังหวะช้า-เร็ว เร้าอารมณ์ให้รู้สึกคึกคักสนุกสนาน หรือเศร้าโศกตัวละครใช้ลีลาท่ารำสื่อสื่อความหมาย บอกกล่าวตามอารมณ์ด้วยภาษาท่าทางโดยใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายใช้ลีลาท่ารำตามคำร้องจังหวะและเสียงดนตรีซึ่งละครรำประกอบด้วยละครชาตรี ละครนอก ละครใน ละครตีกคำบรพ์ ละครพันทาง สำหรับละครนอก ละครใน ละครตีกคำบรพ์ ละครพันทาง มีกระบวนการท่ารำที่สวยงามและเครื่องแต่งกายที่วิจิตรบรรจง ในการรำเดี่ยวของตัวนางมีกระบวนการแต่งกาย ซึ่งผู้วิจัยพบว่ามีปรากฏหลายชุดในละครรำต่างๆ เช่น ชุดดราหรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนดราหรงบาท ชุดวิยะดาหรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนลมหอบ ชุดบุษบาหรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนหลงรูปชุดกุสุมาหรงเครื่องในละครเรื่องอิเหนาตอนกุสุมาทูลนางบุษบา กลับไปยังเมืองปักมาหรงกับสังคามาระดาชุดฉุยฉายยอพระกลืนในละครเรื่องมณีพิชัย ตอนขอพระมณีพิชัยไปเป็นทาส ชุดฉุยฉายศูรปนกขาตอนศูรปนกขาหึง ชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพซึ่งการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย (ละครนาง) ในระดับปริญญาตรีการรำฉุยฉายเป็นการแสดงภาษานาฏศิลป์อย่างเป็นเลิศ นิยามกันว่า ตัวละครสามารถแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางท่ารำได้ดีกว่าที่จะพูดทางปาก (ระวีวรรณ วรรณวิชัย, 2543, น.54) การรำฉุยฉายของตัวนางนั้นผู้แสดงต้องใส่อารมณ์ของความเป็นหญิงที่มีจิตของหญิงสาวที่ขม้อยชายตาแวตามีเลศนัยเดินเยื้องกรายด้วยลีลาอ่อนช้อยภาคภูมิใจที่ตนเองเปล่งกายไฉไลงดงาม เพื่อให้คนรัก เกิดความหลงใหลความเสนหาในตนเองจนบางครั้งถึงขั้นตกตะลึงในความงามจนอดใจไว้ไม่ได้ที่จะเข้าไปเกี่ยวพาราสีนอกจากนี้ปรากฏการรำฉุยฉายที่สื่อถึงการบรรยายความงามเมื่อแต่งกายไฉไลตามความตั้งใจโดยเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทเด่นในตอนนั้นๆ ของตัวละครบางครั้งเรียกการรำหรงเครื่องที่สื่อตั้งแต่กระบวนการอาบน้ำแต่งตัวหรือกล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการแต่งตัวเท่านั้น ก็มีปรากฏให้เห็นในการแสดงการรำฉุยฉายในละครรำของตัวนางที่แสดงกระบวนการแต่งตัว พบว่ามีปรากฏชัดเจนในการแสดงคือ ฉุยฉายวันทองในละครเรื่องขุนช้างขุนแผนตอน พระไวยแตกทัพ นางวันทองหรือนางพิมพิลาไลยเป็นตัวละครสำคัญที่มีบทบาทมาก ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นตัวละครที่เป็นแม่มีความรักความผูกพันต่อลูก แม้ตัวเองต้องตายด้วยโทษประหาร กลายเป็นเปรตอสุรกายแต่ด้วยความห่วงลูกจึงแปลงกายเป็นสาวงามแรกรุ่นมาดักกรอพบลูกชายคือ เจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) เพื่อที่จะบอกแผนการของผู้เป็นพ่อกับน้องชายให้ลูกชายของตนเองรู้ตัวจนทำให้นางวันทองมีบทบาทสำคัญ เป็นผู้ห้ามทัพของเจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) ให้หยุดชะงักเพราะนางวันทองได้แปลงร่างเป็นสาวงามแรกรุ่น มาร้องเพลงนั่งเล่นชิงช้าอยู่ในป่าเปลี่ยว ซึ่งเป็นทางที่กองทัพของเจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) จะเดินทางผ่านมา เมื่อเจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) ได้ยินเสียงร้องเพลงของหญิงสาวแรกรุ่น จึงสั่งให้กองทัพหยุดแล้วลงจากหลังม้าเดินไปตามเสียงนั้นจนพบสาวงามมานั่งเล่นชิงช้าอยู่ในป่าจึงเข้าไปเกี่ยวพาราสี

การแสดงชุดรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) มีกลวิธีในการแต่งกายและท่ารำในกระบวนการแต่งกายของตัวนางที่ปรากฏออกมาในรูปแบบของการรำฉุยฉาย มีความน่าสนใจ จึงได้ถูกบรรจุในหลักสูตรของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย (ละครนาง) ในระดับปริญญาตรีจุดเด่นของกระบวนการท่ารำเฉพาะตัวของนางวันทองในรูปแบบการรำฉุยฉายพบว่าอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจได้รับการ

ถ่ายทอดมาจากคุณครูเฉลย ศุขะวนิช ซึ่งเป็นกระบวนท่ารำที่น่าสนใจในการอวดฝีมือของการรำเดี่ยวในรูปแบบฉุยฉายมีลีลาท่ารำที่นุ่มนวลอ่อนหวานตรงจังหวะ มีการถ่ายทอดอารมณ์ในสีหน้าแววตา ทำให้ผู้ชมเข้าใจบทบาทของตัวละครและคล้อยตามไปกับบทบาทของตัวละคร ซึ่งสามารถรำได้สอดคล้องกับบทประพันธ์และเสียงปี่ที่เป่าออกมาได้อย่างงดงาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นคุณค่าความสำคัญ และต้องการศึกษารูปแบบ องค์ประกอบ และกระบวนท่ารำ รวมถึงกลวิธีการรำที่มีกระบวนท่าร่างกายไม่ให้สูญหายนับเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดกระบวนท่ารำเพื่อเป็นหลักฐานทางวิชาการในศาสตร์วิชานาฏศิลป์ละครเพื่อประโยชน์ต่อการสอนการแสดงทางนาฏศิลป์ไทยสำหรับนักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจในศาสตร์วิชานาฏศิลป์ละคร จะได้ทำการค้นคว้าและขยายผลในการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทความสำคัญของการรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละคร
2. วิเคราะห์ท่ารำในกระบวนท่าร่างกายของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพระไวยแตกทัพ
3. วิเคราะห์กลวิธีการรำเดี่ยวชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครรำ

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำเสนอ ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกลวิธีการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำจากละครเรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพระไวยแตกทัพ ที่มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์กระบวนท่ารำในชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ดังต่อไปนี้

จินตนา สายทองคำ (2555) ศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนท่ารำนางแปลงเรื่องรามเกียรติ์: ฉุยฉายศูรปนขา ผลการวิจัยพบว่าการแสดงปรากฏลีลาท่ารำในการแปลงกายของนางศูรปนขา ที่สืบทอดมาจากวงสวนกุหลาบ ในชุดฉุยฉายศูรปนขามือองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้แสดงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ไทยตัวนาง สามารถถ่ายทอดบุคลิกตัวละคร ผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้อยตามได้อย่างสุนทรีย์ ผู้รำต้องใส่ใจจิตกริยาแสดงอาการพึงพอใจทางใบหน้าและแววตา

นิลยา สารอักษร (2557) ศึกษาเรื่องวิเคราะห์บทบาทนางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ชุดนางลอย ตามแนวทางครุฑจนา พวงประยงค์ ผลการวิจัยพบว่า นางโขนแต่โบราณเป็นผู้ชายแสดงทั้งสิ้น ด้วยเหตุผลเพราะโขนเป็นเรื่องราวแสดงเกี่ยวกับการสู้รบ ใช้ท่าทางโลดโผนออกเรียวแรงมาก ทั้งยังยึดถือจารีตวัฒนธรรม ของไทยที่ไม่นิยมให้มีการตะเนือต้องตัวกันระหว่างชายหญิง จึงใช้ผู้ชายแสดงรับบทเป็นตัวนาง เรียกว่านางโขน นางโขนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ การคัดเลือกผู้แสดง การแต่งหน้า การแต่งกาย การใช้สรีระเพื่อออกลีลาท่ารำ นางเบญกายมีชาติกำเนิดเป็นนางยักษ์ชั้นสูงมีหน้าตาและรูปร่างงดงามเหมือนมนุษย์ทั่วไป มีฤทธิ์เหาะได้แปลงกายได้ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ผู้แสดงมีความจำเป็นจะต้องมีความรู้และศึกษาถึงการใช้ภาษาท่ามาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำท่าทางสื่อความหมาย บอกเล่าเรื่องราวและอารมณ์ของตัวละครให้คนดูเกิดความเข้าใจ มีอารมณ์คล้อยตามในการแสดงด้วย

สุนันทา เกตุเหล็ก (2556) ศึกษาเรื่อง แบบแผนลีลากระบวนท่ารำลงสรเครื่องตัวนางละครในเรื่องอิเหนา ผลการวิจัยพบว่าการรำลงสรเครื่องเป็นการรำที่แสดงถึงการอาบน้ำแต่งกายของตัวละคร

สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีและขนบธรรมเนียมการปฏิบัติในพระราชสำนักและประเพณีของสามัญชนที่มีความเชื่อว่าน้ำเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความเป็นสิริมงคลจึงมีการอาบน้ำแต่งกายก่อนจะทำพิธีสำคัญต่าง ๆ ในการแสดงนาฏศิลป์ไทยได้มีการนำวรรณกรรมที่มีการสอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณีมาถ่ายทอด ผ่านกระบวนการทำร่างทรงเครื่องเพื่อให้เห็นถึงสุนทรียศาสตร์ด้านการแสดง ที่มีความงดงาม มีแบบแผนของการแสดงที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ทำรำ บทร้องและเพลงที่ใช้ในการแสดง เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับศีรษะซึ่งผู้แสดงจะต้องถ่ายทอดท่ารำด้วยลีลาแบบละครในที่มีความละเอียดอ่อนนุ่มนวลสง่างามแฝงไว้ด้วยพลังมีเสน่ห์ชวนให้ติดตามโดยใช้กระบวนการรำตีบทที่มีความหมายสอดคล้องกับการอาบน้ำแต่งกาย ในบทร้องในรูปแบบมาตรฐานนาฏศิลป์ไทย เพื่อเน้นให้เห็นถึงความประณีตของเครื่องแต่งกายและความวิจิตรงดงาม ของเครื่องประดับที่ตัวละครสวมใส่ขอบเขต(กรอบแนวคิด) ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกระบวนการแต่งกายในการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำชุดฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ ตามแนวทางการถ่ายทอดของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วิธีวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย ดำเนินตามลำดับดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาแหล่งศึกษาคือละครเวที วิเคราะห์ในเชิงพรรณนา แหล่งศึกษาคือสำนักหอสมุดแห่งชาติ สำนักงานวิทยทรัพยากร (หอสมุดกลาง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์รักษาศิลป์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ห้องสมุดของคณะศิลปกรรมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ผู้มีความรู้ทางด้านการถ่ายทอดหรือประสบการณ์ด้านการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เกี่ยวข้องกับ ละครรำของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม/กรมศิลปากร ไม่น้อยกว่า 30 ปี ประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

อาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง

(นาฏศิลป์ไทย) ปี พ.ศ.2548

ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบรรเลง การขับร้องประกอบการแสดงละครรำไม่น้อยกว่า 20 ปี ประกอบด้วย

อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง

ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดงปี พ.ศ. 2555

อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี

ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย สำนักการสังคีต

กรมศิลปากร

ผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับด้านนาฏศิลป์และวรรณกรรม ไม่น้อยกว่า 20 ปี ประกอบด้วย

ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก

ราชบัณฑิตสาขานาฏกรรมไทย สำนักศิลปกรรม

ราชบัณฑิตยสภา

อาจารย์วีระศิลป์ ช่างขุน

ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์

3) ลงภาคสนามฝึกปฏิบัติทำรำในกระบวนการแต่งกายของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) โดยศึกษาตามแนวกรมศิลปากรจากการถ่ายทอดของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

3.1) ศึกษาพร้อมทำนองเพลงรวมถึงประวัติความเป็นมาของการแสดงละคร เรื่องขุนช้างขุนแผนตอนพระไวยแตกทัพ ซึ่งมีการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว)

3.2) ศึกษาท่ารำละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ ตามรูปแบบ อาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

3.3) ฝึกปฏิบัติท่ารำละคร เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพในรูปแบบ การรำฉุยฉายตัวนางคือ ฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) กับอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

4) สรุปรายงานการวิจัย 5 บทประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 การรำฉุยฉายตัวนาง

บทที่ 3 รูปแบบ องค์ประกอบ และกระบวนการทำรำ

บทที่ 4 กลวิธีรำเดี่ยวตัวนางในรูปแบบละครรำ

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทกระบวนการทำรำ รูปแบบและกลวิธี รวมถึงองค์ประกอบในการแสดงรำฉุยฉายตัวนางคือฉุยฉายวันทอง(แต่งตัว)ในรูปแบบละครรำ ด้วยวิธีการบันทึกเสียงและการจดบันทึก

แนวคำถามด้านนาฏศิลป์ไทย

1) การคัดเลือกตัวนางที่จะแสดงการรำฉุยฉายมีวิธีการคัดเลือกอย่างไร

2) กลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนาง ในรูปแบบของการรำฉุยฉายมีวิธีการอย่างไร

3) กลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนาง ในรูปแบบของการรำฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว)

มีวิธีการอย่างไร

แนวคำถามด้านดนตรี

-กลวิธีการบรรเลงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำฉุยฉายเป็นอย่างไร

แนวคำถามด้านการขับร้องเพลง (คีตศิลป์ไทย)

-กลวิธีในการขับร้องเพลงฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) มีวิธีการขับร้องอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยประมวลข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัย การสัมภาษณ์ และจากการฝึกปฏิบัติทำรำ นำมาสรุปเป็นเอกสารทางวิชาการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมา และกระบวนการทำรำการแต่งกายของตัวนางที่ปรากฏในการแสดงละครสำหรับผู้ที่สนใจในการสืบค้นข้อมูล

2. ก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในรูปแบบละครรำและเป็นเอกสารข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อการศึกษาในสาขานาฏศิลป์ไทยต่อไป

ผลการศึกษา (หรือ) ผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการรำฉุยฉาย คือการที่ตัวละครมีความภาคภูมิใจที่ตนสามารถแปลงกาย หรือแต่งกายได้งดงาม โดยแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางสีหน้าและแววตา ท่าทางการรำรำสือออกมาให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างชัดเจน โดยที่ไม่ต้องใช้คำพูดมาอธิบาย ในกระบวนการทำรำของเพลงฉุยฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วยท่ารำทั้งหมด 160 ท่ารำ โดยแบ่งออกเป็นท่ารำได้ดังนี้

1. ท่ารำ ในทำนองเพลงร่ำออก 2 ท่า
2. ท่ารำตีบทตามคำร้อง ในทำนองเพลงชมตลาด 59 ท่า
3. ท่ารำตีบทตามคำร้อง ในทำนองเพลงฉุยฉาย 54 ท่า
4. ท่ารำตีบทตามคำร้อง ในทำนองเพลงแม่ศรี 29 ท่า
5. ท่ารำ ในทำนองเพลงเร็วเวลา 16 ท่า

สรุปผล

จากการศึกษากลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในละครรำ ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. บทบาทความสำคัญของการรำฉุยฉายตัวนางที่ปรากฏในละครรำ จากการศึกษพบว่า

1.1 ความหมายของฉุยฉาย “ฉุยฉาย” ในความหมายตามพจนานุกรม เป็นคำนามหมายถึงชื่อเพลงร้องและท่ารำชนิดหนึ่ง ถ้าเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึงกริดกราย (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 277)

คำว่า “ฉุยฉาย” ในอีกความหมายหนึ่งเป็นอุปมาอุปไมย แสดงถึงลักษณะนิสัยของคนที่ไม่เอาการเอางาน ทำการอย่างใดอย่างไม่จริงจัง ไม่ทะมัดทะแมง หรือไม่ยอมทำงานอะไรให้เป็นขั้นตอนสนใจแต่เฉพาะการแต่งกาย กริดกรายเดินไปเดินมาเท่านั้น อาจเรียกได้ว่า เป็นคนหยาบโหยง จึงมีการเรียกผู้มีนิสัยดังกล่าวว่า เป็นการทำตัวฉุยฉายไปฉุยฉายมา (ขวลิต สุนทรานนท์และคณะ, 2551, น. 10)

คำว่าฉุยฉาย จึงมีความหมายแยกได้เป็น 2 นัย กล่าวคือ ใช้เป็นคำพูดที่แสดงให้เห็นถึงการทำงานของบุคคลที่ไม่รู้จักรับผิดชอบหน้าที่ เอาแต่เอาตัวตนในความงดงามของตนของเครื่องแต่งกายที่สวยงามประดับอยู่ภายนอก ส่วนอีกนัยหนึ่งเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์โดยตรง กล่าวคือเป็นการแสดงให้เห็นถึงความงดงามของตัวละครนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย การเลียนแบบ การแปลงกายให้เหมือน หรือการแปลงกายให้ผิดไปจากเดิมเป็นต้น (ขวลิต สุนทรานนท์และคณะ, 2551, น. 10)

1.2 ความสำคัญของการรำฉุยฉาย “ฉุยฉาย” ในทางนาฏศิลป์ เป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางศิลปะพร้อมมูลด้วยผู้แสดงต้องใช้ความสามารถในการรำรำสูง เพื่อให้มีความโดดเด่นเป็นที่ดึงดูดต่อผู้ชม และต้องแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่จะเปิดเผยอารมณ์ และความภาคภูมิใจภายในออกมาด้วยท่ารำให้ได้ชัดเจนอย่างงดงาม

1.2.1 การรำฉุยฉายใช้ในตอนที่ตัวละครแสดงความชื่นชม ความพอใจในตนเองที่แต่งตัวได้อย่างสวยงามงดงาม

1.2.2 การรำฉุยฉายใช้แสดงในตอนที่ตัวละครแปลงกายเปลี่ยนไปจากร่างเดิมจากที่ไม่สวยให้สวยบางคราวก็เปลี่ยนบุคลิกให้แตกต่างไป ได้แก่จากยักษ์เป็นมนุษย์ จากเปรตต่อสุรกายเป็นสาว

งาม เป็นต้น เมื่อกายได้สนใจตามที่ตนต้องการ ตัวละครก็รำดูฉายแสดงความรู้สึกความพอใจในรูปลักษณะใหม่ที่ออกมาโดยสื่อผ่านทางใบหน้า แววตา และลีลาการรำรำ

จากการศึกษาผู้วิจัยจึงพอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการรำดูฉาย คือการที่ตัวละครมีความภาคภูมิใจที่ตนสามารถแปลงกาย หรือแต่งกายได้งดงาม โดยแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางสีหน้าและแววตา ท่าทางการรำรำสื่อออกมาให้ผู้ชมรับรู้ได้อย่างชัดเจน โดยที่ไม่ต้องใช้คำพูดมาอธิบาย

2.วิเคราะห์องค์ประกอบและท่ารำในกระบวนการแต่งกายของการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว)

การรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) เป็นรูปแบบการรำเดี่ยวของตัวนางในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ โดยการถ่ายทอดกระบวนการท่ารำ ของอาจารย์อัฉรา สุภาไชยกิจ การรำดูฉายวันทองดูฉายวันทอง (แต่งตัว) นั้น จะเน้นท่ารำให้สอดคล้องกับบทประพันธ์สอดคล้องกับเสียงปี่เป่าเลียนเสียงตามบทร้องไปด้วย การรำให้ตรงจังหวะเพลง การเข้าถึงบทบาทอารมณ์ของตัวละคร ด้วยการแสดงออกทางสีหน้าแววตา ตามบทละคร และผู้ที่แสดงที่จะมารับบทบาทเป็นนางวันทองในรูปแบบการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) นั้นควรจะต้องมีพื้นฐานการเรียนนาฏศิลป์ไทยตั้งแต่ขั้นพื้นฐานไปจนถึงขั้นสูงเพื่อให้รู้จักจังหวะของเพลงช้าเพลงเร็วท่ารำของแม่บทเล็กแม่บทใหญ่และที่สำคัญจะต้องมีความสามารถในการร้องเพลงที่ใช้ในการแสดงนั้นได้ การร้องเพลงจะช่วยในเรื่องของการจดจำท่ารำในบทนั้นได้ดี และการรำที่ลงจังหวะได้ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น การถ่ายทอดท่ารำคุณครูเฉลย ศุขะวนิช ได้ถ่ายทอดท่ารำการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ ให้กับอาจารย์อัฉรา สุภาไชยกิจ ซึ่งในการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) เป็นการรำเดี่ยวอดฝีมือในขั้นสูงของผู้แสดง

จากการศึกษาพบว่าในการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย 5 เพลงคือ 1.เพลงรื้อออก 2.เพลงชมตลาด 3.เพลงดูฉาย 4.เพลงแม่ศรี 5.เพลงเร็วลา

2.1 องค์ประกอบของการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว)

องค์ประกอบของการรำดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย

2.1.1 การคัดเลือกผู้แสดงในการรำประเภทดูฉายนั้นผู้แสดงต้องมีฝีมือ มีความตั้งใจเอาใจใส่ในการฝึกซ้อม มีรูปร่างพอเหมาะสมส่วน มีใบหน้าสวย ดวงตาคมเข้ม ยิ่งถ้าเป็นนักเรียนที่มีพื้นฐานการเรียนนาฏศิลป์ไทยจะดีมาก ต้องสามารถจดจำท่ารำและเนื้อเพลงได้ดี ต้องสามารถเข้าถึงบทบาทของนางวันทองในการรำดูฉาย ถ่ายทอดอารมณ์ โดยต้องเข้าใจความหมายของเนื้อเพลง วิธีการคัดเลือกผู้แสดงรำดูฉาย นอกจากคัดเลือกจากรูปร่างหน้าตาแล้วยังมีส่วนสำคัญคือฝีมือในการรำรำต้องรำได้ถูกต้องตามแบบแผน สามารถร้องตามในใจได้ไม่หลงลืม รู้จักฟังจังหวะเพลง มีความขยันในการฝึกซ้อม มีความตั้งใจจริง

2.1.2 การแต่งกายเป็นสไบปักชายสีเหลือง หรือออกสีเหลืองทอง หมั้นขาวเดียว นุ่งผ้ายกสีม่วง และมีเครื่องประดับพัสดราภรณ์ต่างๆ ดังนี้

การแต่งกายดูฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย

1.กะบังหน้า	6.ผ้าสไบ (สีเหลืองทอง)
2.ดอกไม้ทัด	7.สายเข็มขัดและหัวเข็มขัด
3.ต่างหู	8.ผ้านุ่ง (ผ้ายกสีม่วง)
4.สังวาลย์	9.กำไลข้อแขน (สีทอง)
5.จี้นาง	10.กำไลข้อ

2.1.3 วงดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงคือ วงปี่พาทย์ไม้แข็งเช่น วงปี่พาทย์เครื่องห้า

2.1.4 เพลงที่ร้องเป็นประเภทเพลงไทยสองชั้น ซึ่งในการแสดงชุดชุดฉายวันทอง (แต่งตัว) ประกอบด้วย 1.เพลงร่ำออก 2.เพลงชมตลาด 3. เพลงฉายฉาย 4.เพลงแม่ศรี 5.เพลงเร็วลา การร้องเพลงฉายฉายนั้นมีเทคนิคกลวิธีคือจดจำเนื้อร้องได้อย่างแม่นยำฝึกร้องเสียงสูงต่ำตรงจังหวะอย่าง ไม่ผิดเพี้ยน เปล่งเสียงเอื้อนห้ามขาดไม่หาย โดยร้องทอดเสียงยาวไปตามจังหวะดนตรี และตามเสียงปี่ที่ เป่า

2.1.5 ฉาก เป็นฉากในป่ามีต้นไม้ค่อนข้างมาก เป็นป่าทึบที่กองทัพของเจ้าหมื่นไวยวรนาถ(พระไวย)จะเดินทางผ่านมาโดยมีนางวันทองวันแปลง เป็นสาวงามแรกแรกคอยอยู่เพื่อที่จะบอกกลอุบายของขุนแผนกับพลายชุมพลให้เจ้าหมื่นไวยวรนาถ (พระไวย) ได้รู้ตัวถึงแผนการนั้นซึ่งฉากประกอบไปด้วย ก้อนหิน และต้นไม้ ชิงช้า

2.1.6. กระบวนท่ารำ ในส่วนของกระบวนท่ารำ ชุดฉายฉายวันทอง (แต่งตัว) นั้น หม่อมครูหนุ่ม นวรัตน์ ณ ออยุธยา ได้ถ่ายทอดกระบวนท่ารำฉายฉายวันทองแต่งตัว ให้กับคุณครูเฉลย ศุขะณิข เมื่อครั้งฝึกละครที่วังสวนกุหลาบ และคุณครูเฉลย ศุขะณิข ได้ถ่ายทอดท่ารำให้กับอาจารย์ อัจฉรา สุภาไชยกิจ แสดงครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2510 ณ โรงละครแห่งชาติ อีกทั้งยังได้บันทึกกระบวนท่ารำฉายฉายวันทอง (แต่งตัว) เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งการแสดงชุดนี้เป็นการอวดฝีมือของ ผู้แสดงโดยแสดงท่วงท่าและท่ารำให้สอดคล้องกับบทประพันธ์และเสียงปี่หรือระนาดเอกที่เป่าหรือบรรเลงเลียนเสียงตามบทร้องไปด้วย ปัจจุบันการแสดงชุดฉายฉายวันทอง (แต่งตัว) ได้กำหนดเป็นหลักสูตรของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขานาฏศิลป์ไทย (ละครนาง) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิถีในการรำเดี่ยวของตัวนาง ในละครรำ ของการรำฉายฉายวันทอง(แต่งตัว)ผู้วิจัยสามารถ อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

2.1 การรำฉายฉายในการแสดงละครรำ เป็นการรำที่มีจุดประสงค์ เพื่อเป็นการแสดงความชื่นชมความพอใจในตนเอง ที่เปล่งกาย หรือแต่งตัวได้อย่างสวยงาม ตามที่ตนเองต้องการ แล้วเดินทางไปตก รอบพบคนรัก มีปรากฏในการรำฉายฉายตัวนาง ในการแสดงละครรำในลักษณะดังต่อไปนี้ 1.เป็นการแสดงรำเดี่ยวเพื่ออวดฝีมือ ผู้แสดงต้องมีพื้นฐานทางนาฏศิลป์ไทย มีความสามารถในการรำเป็นอย่างดี ผู้แสดงสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกออกมาผ่านทางใบหน้าและแววตา โดยไม่ต้องพูดอธิบาย ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา สายทองคำ (2555,บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนท่ารำนางแปลงเรื่องรามเกียรติ์: ฉายฉายศุภปงขา ได้กล่าวว่า ผู้แสดงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ตัวนาง สามารถถ่ายทอดบุคลิกตัวละครสู่ผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้ายตามได้อย่างสุนทรีย์ ผู้รำต้องใส่ใจจิตกริยาแสดงอาการ ความพึงพอใจทางใบหน้าและแววตา 2.มีการแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจ ความพอใจ ในตอนที่ตัวละคร แต่งกายหรือเปล่งกายจากร่างเดิม เป็นร่างใหม่ เช่น ยักษ์เป็นสาวงาม เปเรตสุรกายเป็นสาวงาม จากชาย เป็นหญิง เป็นต้น 3.ผู้แสดงรำฉายฉายจะต้องแสดงอารมณ์ความภาคภูมิใจออกมาทางใบหน้า และแววตา ให้สัมผัสกับบทบาท ของตัวละครในตอนนั้นอย่างแท้จริง โดยสื่อมาทางใบหน้าและแววตามีจินตนาการว่าตนเองเป็นตัวละครในบทบาทนั้น รวมทั้งสื่อออกมาทางท่ารำ ให้ผู้ชมรับรู้ความรู้สึกของตัวละครได้อย่างชัดเจน 4. ลักษณะการแสดงอารมณ์ในการรำฉายฉายวันทอง(แต่งตัว)มี 3 ลักษณะได้แก่ อารมณ์ความ

ภาคภูมิใจ อารมณ์ความรัก อารมณ์ ความโกรธ 5.กระบวนการทำรำที่นำมาใช้ประกอบการแสดงรำดูฉาย วันทอง(แต่งตัว) จะมีปรากฏอยู่ในบทร้องเพลงและทำนอง เพลงเร็ว เพลงขมตลาด เพลงดูฉาย เพลงแม่ศรี เพลงเร็วลา ซึ่งทำรำในกระบวนการแต่งกายของตัวนางนั้น จะมีปรากฏอยู่ในบทร้องและทำนองเพลงขมตลาด ซึ่งสอดคล้องกับสุนันทา เกตุเหล็ก(2556, น. 154) ศึกษาเรื่องแบบแผน ลีลาและกระบวนการทำรำลงสรงทรงเครื่องตัวนางในละครในเรื่องอิเหนา ได้กล่าวไว้ว่าเพลงที่ใช้กับการแสดงรำลงสรงทรงเครื่องของตัวนางละครในเช่น เพลงขมตลาด เพลงสืนวนโน เป็นต้น ซึ่งเป็นเพลงที่แสดงถึงลักษณะของความเป็นผู้หญิง ในการแสดงลงสรงทรงเครื่องของตัวนาง 6.การแสดงภาษาท่าประกอบอารมณ์ความรู้สึกภายใน จะต้องสื่อออกมาทางท่ารำ พร้อมกับการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาทางใบหน้าและแววตาให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของตัวละครได้ โดยไม่ต้องใช้คำพูดมาอธิบาย ซึ่งสอดคล้องกับนิลยา สารอักษร(2557, น. 149) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์บทบาทนางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางลอย ตามแนวทางครูจันทรา พวงประยงค์ ได้กล่าวไว้ว่าผู้แสดงมีความจำเป็นจะต้องมีความรู้และศึกษาถึงการใช้ภาษาท่ามาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำท่าทางสื่อความหมาย บอกเล่าเรื่องราวและอารมณ์ของตัวละครให้คนดูเกิดความเข้าใจ มีอารมณ์คล้อยตามในการแสดงด้วย

2.2 กลวิธีในการแสดงบทบาทของนางวันทองในการแสดงละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพในการแสดงรำดูฉายวันทอง(แต่งตัว) ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ จากการวิจัยพบว่ามีดังนี้

1. กลวิธีในการเตรียมตัวก่อนแสดงของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ประกอบด้วย 1.เริ่มจากศึกษาบทละครในตอนนั้น ๆ ที่จะต้องแสดงอย่างละเอียดตั้งแต่ต้นจนจบ รวมทั้งศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงเรื่องนั้น ตอนนั้นและประวัติความเป็นมาของตัวละคร ศึกษาบุคลิกลักษณะ อุปนิสัยใจคอและการแสดงออกถึงบทบาทเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นอย่างแท้จริง ศึกษาบทร้องและทำนองเพลงที่ใช้แสดงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในจังหวะจนผู้แสดงสามารถทำได้ตรงจังหวะเพลง อีกทั้งยังทำให้รู้ความหมายของบทเพลง และช่วยให้เกิดรสชาติในการแสดงอารมณ์ของตัวละคร รวมถึงผู้แสดงต้องร้องเพลงได้ถูกจังหวะทำนอง ส่งผลให้ผู้แสดงสื่อออกมาทางลีลาท่ารำได้อีกด้วย 2. กลวิธีในการถ่ายทอดอารมณ์ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ การถ่ายทอดอารมณ์ของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ต้องมีการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านทางสีหน้าและแววตาเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการแสดงออกตามบทร้องและทำนองอย่างสมจริง โดยให้ผู้แสดงนึกจินตนาการว่าตัวเราอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ เพราะในการรำดูฉายวันทอง(แต่งตัว) เป็นการแสดงที่ใช้ความสามารถอย่างสูงในการแสดงออกทางสีหน้าแววตา ที่มีทั้งอารมณ์ความภาคภูมิใจพอใจที่ตนสามารถแปลงกายได้งดงาม อารมณ์รักห่วงหาอาทรผ่านทางสีหน้าแววตาที่มอดกรอพบลูกชาย อารมณ์โกรธไม่พอใจและเสียใจที่มีคิดจะฆ่าลูกชายของตน ซึ่งผู้ที่เป็นบิดาคิดจะฆ่าลูกของตนเอง 3. กลวิธีในการรำของอาจารย์อัจฉรา สุภาไชยกิจ ในการรำดูฉายวันทอง(แต่งตัว)เป็นการแสดงที่อวดฝีมือลีลาการรำของผู้แสดง ซึ่งผู้ที่แสดงเป็นนางวันทองนั้นจะต้องมีความสามารถในระดับสูง ผ่านกระบวนการฝึกฝนในขั้นพื้นฐานมาจนครบถ้วน โดยมีการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านทางสีหน้าและแววตา จึงจะสามารถแสดงได้ดีเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ชม โดยกลวิธีในการรำประกอบด้วย การแสดงที่สมจริงและเข้าถึงบทบาทของตัวละคร สามารถถ่ายทอดบุคลิกของตัวละครให้ผู้ชมคล้อยตามได้อย่างสุนทรีย์ สามารถรำได้อย่างตรงจังหวะสอดคล้องกับบทเพลงและเสียงปี่ที่เป่าออกมาได้อย่างงดงาม มีการรำแบบนุ่มนวลแต่ไม่กระแทกจังหวะแรงเกินไป ให้ตรงจังหวะพอดีเพ ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา สายทองคำ (2555,บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการทำรำนางแปลงเรื่องรามเกียรติ์ : ดูฉาย

ศุรปนา ได้กล่าวว่า ผู้แสดงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ตัวนาง สามารถถ่ายทอดบุคลิกตัวละคร ผู้ผู้ชมให้เกิดอารมณ์คล้อยตามได้อย่างสุนทรีย์ ผู้รำต้องใส่ใจจิตกริยาแสดงอาการ ความพึงพอใจทางใบหน้าและแววตา นอกจากนี้ยังต้องสามารถรำได้อย่างตรงจังหวะสอดคล้องกับบทเพลงและเสียงปี่ที่เป่าออกมาได้อย่างงดงาม โดยมีการรำแบบนุ่มนวลอ่อนหวานไม่กระแทกจังหวะแรงเกินไป รำให้ตรงจังหวะเพลง เพื่ออวดฝีมือในการรำรำของตัวนางเกี่ยวกับกระบวนการแต่งกาย ในทำนองเพลงขมตลาดที่มีจังหวะช้าไม่รวดเร็วทำให้ผู้รำได้แสดงลีลาการรำรำของตัวนางซึ่งจัดเป็นนาฏศิลป์ไทยในชั้นสูง ตามหลักจารีตในการแสดงละครในที่เน้นกระบวนการทำรำที่งดงามอย่างยิ่งได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับสุนันทา เกตุเหล็ก (2556, น.154) ศึกษาเรื่องแบบแผน ลีลา และกระบวนการลงทรง ทรงเครื่องตัวนางในละครในเรื่องอิเหนา ได้กล่าวไว้ว่า เพลงที่ใช้ในการรำลงทรงเครื่องของตัวนางเป็นเพลงที่ระบุดตามบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ใช้เพลงขมตลาดโดยตัวละครตัวนางทุกตัวในเรื่องอิเหนาใช้เพลงนี้ในการแสดงลงทรงเครื่องของตัวนางมาแต่โบราณ ด้วยมีจังหวะที่ไม่รวดเร็วจนเกินไป ซึ่งเป็นแบบแผนของการรำละครในที่มีการดำเนินเรื่องไม่รวดเร็วจังหวะเพลงที่ใช้จึงเป็นเพลงที่มีทำนองช้าแต่ไพเราะ เพื่อเน้นให้เห็นถึงกระบวนการทำรำที่งดงามนอกจากนี้การใช้เพลงขมตลาด ในการแสดงลงทรงเครื่องของตัวนางยังปรากฏให้เห็นในการแสดงชุดอื่นๆอีก อาทิ การแสดงชุดวันทองแต่งตัวเป็นต้น และกลวิธีในการรำของอาจารย์อัฉร สุกายชัยกิจ ยังต้องมีกลวิธีในการรำซึ่งประกอบด้วยการแสดงที่สมจริงเข้าใจความหมายของบทเพลงเข้าถึงบทบาทของตัวละคร โดยสื่ออารมณ์และจินตนาการออกมาผสมผสานกับท่าทางการรำ แสดงความรู้สึกทางใบหน้าและแววตาให้ผู้ชมเข้าใจโดยไม่ต้องพูดอธิบายด้วยการใช้ภาษาท่า แสดงออกทางใบหน้าและแววตาให้ผู้ชมคล้อยตาม อย่างมีอรรถรส ซึ่งสอดคล้องกับนิลยา สารอักษร(2557, น. 149) ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์บทบาทนางเบญกายในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดนางลอย ตามแนวทางครูจันทา พวงประยงค์ กล่าวว่าผู้แสดง มีความจำเป็นจะต้องมีความรู้และศึกษาถึงการใช้ภาษาท่ามาเป็นอย่างดี จึงจะสามารถทำท่าทางสื่อความหมายบอกเล่าเรื่องราวและอารมณ์ของตัวละครให้คนดูเกิดความเข้าใจ มีอารมณ์คล้อยตามในการแสดงด้วย

ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

3.1.1 เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล องค์ความรู้ ด้านต่างๆ เกี่ยวกับละครเรื่องขุนช้างขุนแผน

3.1.2 เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการทำรำการแสดงรำอุยฉายวันทอง(แต่งตัว)ในละครเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยแตกทัพ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศาสตร์นาฏศิลป์ไทยต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษากลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในรูปแบบละครรำเรื่องอื่น อาทิ การรำเดี่ยวของตัวนางในละครในเช่น นางบุษบา นางจินตะหรา นางวิยะดา หรือตัวนางในโขนเรื่องรามเกียรติ์ เช่น นางสีดานางมณโฑ นางศุรปนา นางเบญกาย หรือศึกษากลวิธีในการรำเดี่ยวของตัวนางในรูปแบบละครรำที่มีบทบาทเด่นๆ ในละครรำเรื่องอื่นต่อไป อาทิ นางยอพระกลืนในเรื่องมณีพิชัย นางวิหารในเรื่องไชยเชษฐ์ นางมณีนีดาในเรื่องแก้วหน้าม้า นางผีเสื้อสมุทรในเรื่องพระอภัยมณี นางผีเสื้อน้ำในละครนอกเรื่องสุวรรณหงส์

เอกสารอ้างอิง

- Chiratchaya Burawat. (2008). **Principles of acting of Mrs. Surapanakha in the ancient drama Ramakien.**(Master's thesis). Department of Dance Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University, Bangkok.
- Jintana Saithongkam. (2012). **A study of Nang Plang dance moves in the performance of Ramayana: Chui Chai Surapakakha.** Creative research and knowledge management project for fiscal year 2012, Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture.
- Jintana Saithongkam. (2016). **Nang Pleeng dance posture in the performance of Ramayana: Chui Chai Surapakakha.** research and development journal Suan Sunandha Rajabhat University, retrieved on September 30, 2021, from <http://www.so05.tcithai.org/index.php/irdssru/article/download/214431/149269>
- Jiraphan Iamkaew. (2007). **The tricks to perform as Mrs. Wila in the Nok drama "Chaiya Chet".** (Master's thesis). Department of Dance Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University Bangkok.
- Montri Tramote. (1986). **Somsangsang** . Bangkok. Bangkok Religious Printing House.
- Nilaya Sanaksorn. (2014). **An analysis of the role of Nang Benjakai in the Khon performance of the Ramayana story in Nang Loi costume.** According to the guideline of Teacher Rajana Puangprayong. (Master's thesis). Bunditpatanasilpa Institute, Bangkok.
- Pichai Ottaradit. (1952). **Khun Chang Khun Phaen in prose accompanying poems.** Bangkok: Sri Publishing House wit.
- Pornpen Thammasiri (1984). **Chouichai Wanthong Art Thesis.** Bangkok College of Dramatic Arts Fine
- Pornthep Boonchanpetch (2015). **History of Thai classical dance.** Bangkok: Odeon Store Publishing House.
- Pramet Bunyachai and team. (2012). **101 years, Suan Kularb Palace Drama. 2nd edition.** Bangkok: Phong Warin Printing House.
- Pusadee Limsakul. (2012). **Standard solo dance for female models, Volume 1.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Pusadee Limsakul. (2012). **Standard solo dance for female models, Volume 1.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Ratiya Sutthitham (2009). **Dancing style and role of Nang Jintara from the drama in Inao.** (Master's thesis). Department of Dance Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University, Bangkok.

- Rawiwan Wanwichai. (2000). **Chuichai**. Journal of Fine and Applied Arts. Faculty of Fine and Applied Arts Srinakharinwirot University, 8(2), retrieved on March 20, 2020, from [http://www.thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi-Art/Fi-Artsv8n2\(16\)p53.pdf](http://www.thesis.swu.ac.th/swuarticle/Fi-Art/Fi-Artsv8n2(16)p53.pdf)
- Ruenruthai Sajaphan. (2012). **Telling the story of Khun Chang Khun Phaen**. Bangkok: Saeng Dao Publishing House.
- Silpakorn Department (1963). **Khun Chang-Khun Phaen National Library Edition**. Phra Nakhon: Klang Wittaya.
- Silpakorn Department. (1949). **The drama about Khun Chang Khun Phaen**. When Phra Wai broke the army. Bangkok. Department Silpakorn.
- Silpakorn Department. (1949). **The drama about Khun Chang Khun Phaen**. When Phra Wai broke the army. Bangkok. Department Silpakorn.
- Silpakorn Department. (2008). **Registration data: Wiphitthasana, dance, dance, dance, volume 3**. Bangkok. Amarin Printing, Pinging and Publishing.
- Teeradej Chuenpraphanusorn.(1995). **Analyst and Volunteer in Folk Media “Khun Chang Khun Phaen Drama”** (Master of Arts Thesis), Department of Public Relations, Graduate School Chulalongkorn University Bangkok.
- Teeranuch Choksuwanich and his team. (2007). **A review of dramatic arts. Academic works dissemination project**. Faculty of Arts. Chulalongkorn University: Bangkok
- Narisaranuwatwong Somdej. Krom Phraya. (2013). Biography and meeting of ancient plays. Bangkok: Fine Arts Department.
- Upholding the King's power Somdej Krom Phraya (2016). **Khun Chang Khun Phaen (new paid version)**. Bangkok. Saeng Dao Publishing House.
- Upholding the King's power Somdej. Krom Phraya. (2003). **Dance drama**. Bangkok. Matikan Publishing House.
- Upholding the King's power Somdej. Krom Phraya. (2012). **Sepha Khun Chang Khun Phaen**. Bangkok. Saeng Dao Publishing House.
- Weerasilp Changkanun. (2013). **Communication in Thai Drama**. Bangkok: Charoenrath Printing Ltd., Part.
- Weerasilp Changkanun. (2013). **Fundamentals of Thai Drama**. Bangkok: Charoenrath Printing Ltd., Part.
- Wimonsri Upamai. (2010). **Drama and drama**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.